

การใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

นางสาววรลักษณ์ รัตติกาลชลากร

007442

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชามัธยมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2525

ISBN 974 - 560 -931 - 5

THE USE OF COMMUNITY RESOURCES IN SOCIAL STUDIES INSTRUCTION AT
THE LOWER SECONDARY LEVEL

Miss Woraluck Rattikarnchalakorn

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Degree of Master of Education
Department of Secondary Education

Graduate School

Chulalongkorn University

1982

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับ
 มัธยมศึกษาตอนต้น

โดย นางสาววรลักษณ์ รัตติกาลชลากร

ภาควิชา มัธยมศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิบูลศรี วาสนสมลิต์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
 การศึกษาคามหลักสูตรปริญญาโท

..... *Dr. Supachit Bunnak* คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
 (รองศาสตราจารย์ ดร. สุประคิษฐ์ บุณาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... *Dr. Sanyal* ประธานกรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ลาวัณย์ วิทยาอุททิกุล)

..... *Dr. Pibulsee* กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิบูลศรี วาสนสมลิต์)

..... *Dr. Suvanna* กรรมการ
 (อาจารย์ ดร. สุวีณา อุทัยรัตน์)

..... *Dr. Amjant* กรรมการ
 (อาจารย์ เอมจันทร์ สุวินทวงศ์)

..... *Dr. Chaiwath* กรรมการ
 (อาจารย์ ชัยวัช ไทยง)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา
ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ชื่อนิสิต นางสาววรรณ รัตติกาลชลวกร

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิบูลศรี วาสนสมสิทธิ์

ภาควิชา มัธยมศึกษา

ปีการศึกษา 2524

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเภทและลักษณะการใช้ประโยชน์ของแหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง

2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษาในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพฯ 20 แห่ง ในจังหวัดใกล้เคียง 18 แห่ง รวม 38 แห่ง ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดา (Simple Random Sampling) ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองไปยัง ครูสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพฯ 120 คน ครูสังคมศึกษาในจังหวัดใกล้เคียง 108 คน รวม 228 คน ซึ่งสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้รับแบบสอบถามคืนมาทั้งสิ้น 212 ชุด คิดเป็นร้อยละ 92.98 แล้วนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์โดยคิดเป็นค่าร้อยละ มีชนิดเมตริก สอนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (t-test) แสดงผลการวิจัยในรูปแบบตารางและอธิบายประกอบ

สรุปผลการวิจัย

๑. ครูผู้สอนศึกษาทั้งในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงต่างก็ใช้ห้องสมุด โรงเรียน หนังสือพิมพ์ เอกสาร และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ แผนที่และแผนภูมิต่าง ๆ รวมทั้งสหกรณ์โรงเรียน ประกอบการเรียนการสอนในระดับมาก แหล่งชุมชนที่ครูผู้สอนศึกษาทั้งในกรุงเทพฯ และ จังหวัดใกล้เคียงใช้ในระดับน้อย คือ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ พิพิธภัณฑ์อื่น ๆ รัฐบาล ศาล กระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ สถานีตรวจอากาศ ทหารอากาศอื่น ๆ โรง- มหรสพ สถานีของเอกชน สหกรณ์การเกษตร ท่าเรือประมง ท่าอากาศยาน และครูผู้สอน ศึกษาในกรุงเทพฯ ใช้สภาจังหวัดในระดับน้อยที่สุด

วิธีการใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนศึกษาทั้งในกรุงเทพฯ และ จังหวัดใกล้เคียงต่างก็ใช้ในระดั้มาก คือ การมอบหมายให้นักเรียนไปค้นหาความรู้เพิ่มเติม จากแหล่งอื่น ๆ นอกจากนี้ครูผู้สอนศึกษาในกรุงเทพฯ ยังใช้วิธีการแนะ หรือพานักเรียนไปร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น การทำบุญ เวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา ในระดั้มากคหย แต่ครูผู้สอน ศึกษาในกรุงเทพฯ ใช้วิธีการแนะนำหรือพานักเรียนไปสังการประชุมต่าง ๆ เช่นการประชุมของสภา จังหวัดหรือรัฐสภาในระดับน้อยที่สุด

เวลาในการใช้แหล่งชุมชน ครูผู้สอนศึกษาในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงส่วนมาก ใช้เวลาในเวลาเรียนในการจัดกิจกรรมการศึกษาที่นอกสถานที่ การนั่งวิทยากร นั่งอภิปราย หรือฟังการ บรรยาย และพานักเรียนไปร่วมกิจกรรมของชุมชน สำหรับการร่วมกิจกรรมของชุมชนนี้ยัง ใช้เวลาในวันเสาร์หรืออาทิตย์และเมื่อมีโอกาสพิเศษ การพานักเรียนไปสำรวจบริเวณโรงเรียน หรือชุมชนใกล้เคียงโรงเรียนส่วนมากใช้เวลาในเวลาเรียน ระหว่างหยุดภาคเรียน และเมื่อมีโอกาส พิเศษ ส่วนการสัมภาษณ์ผู้มีความรู้ในชุมชนนั้น ครูผู้สอนศึกษาใช้เวลาในเวลาเรียนที่เอกละเหิน จากชั่วโมงเรียนวิชาสังคมศึกษาในวันเสาร์หรืออาทิตย์ และเมื่อมีโอกาสพิเศษ

ครูผู้สอนศึกษาในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงจะให้นักเรียนเอาหนังสือแบบเรียนก่อน ให้นักเรียนไปใช้แหล่งชุมชนในระดับมาก และให้นักเรียนเขียนรายงาน ความเรียง และทำแบบทดสอบ แบบปรนัยและอัตนัยหลังการใช้แหล่งชุมชนในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบลักษณะการใช้ประโยชน์แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษาในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงเกี่ยวกับประเภทของแหล่งชุมชน วิธีการใช้แหล่งชุมชน เวลาที่ใช้แหล่งชุมชนและกิจกรรมที่ให้นักเรียนปฏิบัติก่อนและหลังการใช้แหล่งชุมชน ปรากฏว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหาการใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอน มีดังนี้

ครูสังคมศึกษาทั้งในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงส่วนมากประสบปัญหาเกี่ยวกับเวลาในการใช้แหล่งชุมชนซึ่งมีจำกัด การวัดผลและประเมินผลทำได้ไม่เต็มที่ วิทยากรและเจ้าหน้าที่ประจำแหล่งชุมชนมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน นักเรียนบางส่วนยังไม่เห็นคุณค่า และประโยชน์ของการใช้แหล่งชุมชน รวมทั้งขาดทักษะในการใช้ ครูสังคมศึกษาส่วนมากมีความเห็นว่าสมควรใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีประโยชน์มากทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง รู้จักวิธีการ ค้นคว้าหาความรู้ และทำให้นักเรียนเกิดความรักความผูกพัน และภูมิใจท้องถิ่น และในชาติของตน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title The Use of Community Resources in Social Studies
Instruction at the Lower Secondary Level

Name Miss Woraluck Rattikarnchalakorn

Thesis Advisor Assistant Professor Pibulsri Wasanasomsithi

Department Secondary Education

Academic Year 1981

ABSTRACT

Purposes:

The purposes of this research were

1. To study the use of community resources for social studies instruction of lower secondary school teachers in Bangkok Metropolis and the nearby areas.

2. To compare the use of community resources for social studies instruction of lower secondary school teachers in Bangkok Metropolis and the nearby areas.

Procedures:

Twenty government schools in Bangkok Metropolis and eighteen government schools in nearby areas were selected by simple random sampling. The amount of 228 social studies teachers at the lower secondary level were selected from those schools by way of stratified random sampling; 120 teachers from Bangkok Metropolis secondary

schools and 108 teachers from the schools in the nearby areas.

A questionnaire constructed by the researcher was sent to the samples. Only 212 or 92.98 percent of all the questionnaires were returned and then, were statistically analyzed by means of percentage, arithmetic mean, standard deviation and t-test and then presented in tables with explanation.

Conclusions:

The findings of the research were as follows:

1. Both groups of the samples in Bangkok Metropolis and in the nearby areas used school libraries, newspapers and printed materials, maps and charts and school co-operative stores for instructional purposes at high level. While the community resources which both groups of the samples used at low level were public libraries, filmstrips, local factories, museums, parliament, courts, ministries, meteorological stations, other government services, entertainment centers, fishing piers, shrimp farms, and salt marshes. The social studies teacher in Bangkok Metropolis used the provincial council at the lowest level.

The technique which both groups of the samples used at high level was giving students assignments to join the community religious activities. On the other hand; only the samples in Bangkok Metropolis gave the students assignments or took them to join community political activities such as provincial council meeting at the lowest level.

Concerning time scheduling for using community resources both groups of the samples utilized school hours for field trips, listening

to resource persons and joining community activities. They used out of school hours such as weekends or special occasions for interviewing community resource persons.

The techniques for preparing and evaluating learning activities which both groups of the samples used at high level were making reading assignment in advance, having students write reports and take both objective and subjective tests after the activities.

2. To compare the use of community resources of both groups of the samples, it appeared to be significant different at 0.05 level concerning the kinds of community resources, techniques of using the community resources and time scheduling which disproved the hypothesis of this research.

3. The problems confronted both groups of the samples were limit of time for using community resources, the inaccuracy of evaluation, the inadequate amount of community resource persons in comparison to student numbers and the students' lack of interests and skills. Most of the social studies teachers agreed strongly to the advantages of joining community resources for the reason that the students have direct learning experiences which will encourage them to have direct experiences in knowledge searching and also promote the feeling of love and pride for their hometowns and nation.

กติกกรมประกาศ

การเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จได้เป็นอย่างดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิบูลศรี วาสนสมสิทธิ์ อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย อาจารย์ ดร. สุวัฒนา อุทัยรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาทางสถิติ ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ แนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด

ศาสตราจารย์ สุมน อมรวิวัฒน์ คุณหญิงกนก สามเสนวิไล รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ พงศ์บุตร อาจารย์บรรณาธิกร วรชานิช อาจารย์จิตรลดา ศิริรัตน์ อาจารย์หัตพร เขาวนดี และอาจารย์ชัยวิช ไทย ที่ได้กรุณาตรวจแบบสอบถามพร้อมกับให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้กล่าวนามมาแล้วไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณยุพดี ปานบุปผา คุณประนอม ศรีโนนทอง คุณัญญารัตน์ สวัสดิ์โกศล อาจารย์จากโรงเรียนทั้ง 38 แห่ง ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม รวมทั้งขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกคนและผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือในการวิจัยครั้งนี้ทุกท่าน

และสุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณ "แม่" และ "นา" ผู้ซึ่งให้กำลังใจสนับสนุน และเสียสละทุกอย่างเพื่อการศึกษาของผู้วิจัยตลอดมา

ศูนย์จักษุวิทยา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วรดิษฐ์ รัตติกาลชลากร

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ๖

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ๗

กิตติกรรมประกาศ ๘

รายการตารางประกอบ ๗

บทที่

1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 9

สมมุติฐานของการวิจัย 9

วิธีดำเนินการวิจัย 10

ขอบเขตของการวิจัย 12

ข้อตกลงเบื้องต้น 12

ข้อจำกัดของการวิจัย 13

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย 13

ประโยชน์ของการวิจัย 14

2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 15

ความหมายของคำว่าแหล่งชุมชน 15

ประเภทของแหล่งความรู้ในชุมชน 17

การใช้แหล่งชุมชนในการเรียนการสอน 20

ความจำเป็นในการใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียน
การสอนวิชาสังคมศึกษา 32

ประโยชน์ของแหล่งชุมชน 33

งานวิจัยในประเทศ	37
งานวิจัยในต่างประเทศ	53
3 วิธีดำเนินการวิจัย	61
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	67
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายและขอเสนอแนะ	116
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	116
วิธีดำเนินการวิจัย	116
การสร้างเครื่องมือในการวิจัย	117
สรุปผลการวิจัย	118
อภิปรายผลการวิจัย	127
ขอเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย	134
ขอเสนอแนะ	139
บรรณานุกรม	140
ภาคผนวก	146
ประวัติผู้เขียน	178

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการตารางประกอบ

ตารางที่		หน้า
1	สถานภาพของครูสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	67
2	การยอดละของครูสังคมศึกษาในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงที่ใช้แหล่งความรู้ในชุมชนประเภทต่าง ๆ เพื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา	70
3	การยอดละของครูสังคมศึกษาในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงที่ใช้วิธีการต่าง ๆ ในการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนเพื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา	73
4	การยอดละของครูสังคมศึกษาในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงที่ให้นักเรียนใช้ช่วงเวลาต่าง ๆ ในการปฏิบัติกิจกรรม	76
5	การยอดละของครูสังคมศึกษาในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงที่ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ก่อนและหลังการใช้ประโยชน์จากแหล่งชุมชน	81
6	เปรียบเทียบการใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของครูในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง ..	84
7	เปรียบเทียบวิธีการใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของครูในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง	89
8	เปรียบเทียบเวลาที่ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของครูสังคมศึกษา ในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง	94
9	เปรียบเทียบกิจกรรมที่ให้นักเรียนปฏิบัติก่อนและหลังการใช้แหล่งชุมชนของครูสังคมศึกษาในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง	99